

ძრთამის ალეზა თუ არ ალეზა, საკითხავი აი ეს არის – მანდატის მქონე პირის მოსყიდვა და „ნიღბების გარიგების“ შესახებ გერმანიის ფედერალური სასამართლოს გადაწყვეტილება ბრიტანეთის კორუფციული დანაშაულების ჭრილში*

სამართლის დოქ. ანნეკე პეტცჰე, M.Sc. (ოქსფორდი), ბერლინის ჰუმბოლდტის უნივერსიტეტი

I. შესავალი

ბერნდ ჰაინრიხი აკადემიური კარიერის დანყები-დანვე კორუფციული დანაშაულების კვლევით იყო დაკავებული. ეს საკითხი მნიშვნელოვანი იყო მისი სადოქტორო დისერტაციისთვისაც, რომელიც საჯარო მოხელეების კონცეფციას¹ შეეხებოდა. მოგვიანებით ბერნდ ჰაინრიხმა ასევე გამოიკვლია მანდატის მქონე პირთა მექრთამეობის დანაშაულის სპეციალური შემადგენლობა და მისი თავისებურებები.² აქტუალური გარემოებებიდან გამომდინარე, წინამდებარე სტატიის ავტორს სურს, იმჯელოს სწორედ ამ სფეროს ირგვლივ, რათა პატივი მიაგოს იუბილარს 60 წლის იუბილესთან დაკავშირებით. 2022 წლის ივლისის დასაწყისში, გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსის³ 108e-ე პარაგრაფთან დაკავშირებით მიღებულ იქნა საკვანძო გადაწყვეტილება, რომელშიც გამოირკვა საკითხი, მოიცავს თუ არა მოქმედი ნორმის შემადგენლობა ზეგავლენის არასწორად გამოყენების (ზეგავლენით ვაჭრობის) შემთხვევებს. ეს გადაწყვეტილება გერმანიის ფედერალურმა სასამართლომ ცოტა ხნის წინ ე.გ. „ნიღბების გარიგების“ საქმის ფარგლებში მიიღო. ამ საქმეში ორმა მოქმედმა პოლიტიკოსმა, მაღალი საკომისიო თანხის სანაცვლოდ, გამოიყენა პოლიტიკური კავშირები, რათა კოვიდ პანდემიის

პირველ დღეებში, მენარმე პირის სასარგებლოდ დამცავ ნიღბებზე მომგებიანი კონტრაქტების გასაფორმებლად ეშუამდგომლათ სხვადასხვა სამინისტროსთან. გერმანიის ფედერალური სასამართლო მივიდა იმ დასკვნამდე, რომ თუ ბრალდებული ქმედების ჩადენის დროს არ ახორციელებს თავის მანდატს, გსსკ-ის 108e-ე პარაგრაფის საფუძველზე დასჯადობა არ არის რელევანტური.⁴

სამართლებრივი გადმოსახედიდან ეს არცთუ ისე მოულოდნელი შედეგი მედიაში მეტწილად კრიტიკის ობიექტად იქცა. გადაწყვეტილება შესაძლოა იურიდიულად სწორია,⁵ თუმცა ის საზოგადოების სამართლიანობის გრძნობას არ შეესაბამება.⁶ გერმანიის ფედერალურმა სასამართლომ გადაწყვეტილებაში აღნიშნა, რომ შესაძლოა იკვეთება საკანონმდებლო ჩარევის საჭიროებაც.⁷ საქმე ასევე ცხადყოფს, რომ გსსკ-ის 108e-ე პარაგრაფის 2014 წელს

* სტატია გერმანულიდან თარგმნა ჟურნალის სამუშაო ჯგუფის წევრმა, აზა მორგოშიამ.

¹ Heinrich, Bernd, Der Amtsträgerbegriff im Strafrecht. Auslegungsrichtlinien unter besonderer Berücksichtigung des Rechtsguts der Amtsdelikte, 2001.

² იხ. Heinrich, Bernd, in Gedächtnisschrift Rolf Keller, 2003, გვ. 103–123; ZIS (Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik) 2016, 382–395; ასევე, მისი მრავალრიცხოვანი ექსპერტული მოსაზრებები რეფორმასთან (და მცდელობებთან) დაკავშირებით.

³ შემდგომში შემოკლებულია, როგორც გსსკ.

⁴ BGH, Beschluss v. 05.07.2022 – StB 7-9/22, Rn. 11 ff. გადაწყვეტილების შესახებ დამატებით იხილეთ ქვემოთ II თავი.

⁵ ბუნებრივია, შესაძლებელი იქნებოდა ნორმის განსხვავებული ინტერპრეტაცია, იხ.: Kubiciel, Michael, Tatbestandslose Maskendeals? <https://verfassungsblog.de/tatbestandslose-maskendeals/> (ბოლოს ნანახია: 16.09.2022).

⁶ „ხალხი სამართლიანად არის აღშფოთებული იმით, რომ, მძიმე საზოგადოებრივ კრიზისში, უსირცხვილო ქმედებების მიუხედავად, დეპუტატები დაუსჯელები დარჩნენ“ <https://www.lto.de/recht/hintergruende/h/abgeordnetenbestechung-bestechnlichkeit-maskenaffaere-108e-stgb-mandat-reform-ausserparlamentarisch-korruption-vorteil-sannahme/> (ბოლოს ნანახია: 19.09.2022); „კანონისმიერი გამართლება ვერ გამოისყიდის მორალურ დანაშაულს“, „სამართლებრივი მდგომარეობა მკვეთრად ეწინააღმდეგება ხალხის სამართლიანობის გრძნობას.“ <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/dubiose-nebenverdienste-maskendeals-der-csu-politiker-laut-bgh-nicht-illegal/28500480.html> (ბოლოს ნანახია: 16.09.2022).

⁷ BGH, Beschluss v. 05.07.2022 – StB 7-9/22, Rn. 70.

მიღებულმა ახალმა ვერსიამ,⁸ რომლის იურიდიულ საკითხთა და მომხმარებელთა დაცვის კომიტეტის მიერ განხილვაში თავად იუბილარიც მონაწილეობდა, როგორც ექსპერტი,⁹ დატოვა ხარვეზები სისხლის სამართლის კანონში. თავად იუბილარმა დაადასტურა, რომ გსსკ-ის 108e-ე პარაგრაფის ახალი შემადგენლობა წმინდა სიმბოლურ ხასიათს ატარებდა და იწინასწარმეტყველა, რომ მისი პრაქტიკული გამოყენება ნულს გაუთანაბრებოდა.¹⁰ ეს აისახა ზემოხსენებულ „ნიღბების გარიგების“ შესახებ გადაწყვეტილებაში. აქედან გამომდინარე, „შუქნიშნის პარტიების“ სამთავრობო კოალიციამ დააანონსა საკანონმდებლო ცვლილება, რათა დეპუტატების მიერ ქრთამის აღების შემთხვევები უფრო ეფექტურად მოწესრიგეს კანონით.¹¹

„ნიღბების გარიგების“ საქმის გაშუქებისას ფოკუსი მეტწილად გამახვილებული იყო საქმეში მონაწილე პოლიტიკოსებსა და მათ ქმედებებზე. ნაკლები ყურადღება დაეთმო იმ მენარმის წინააღმდეგ საქმის წარმოებას, რომელმაც მაღალი საკომისიო გადაიხადა, რომლის მიმართაც გამოიძიება მიმდინარეობდა სისხლის სამართლის კოდექსის 108e-ე პარაგრაფის მე-2 ნაწილის შესაბამისად და რომელიც მოკლე დროში დააკავეს.¹² გსსკ-ის 108e-ე პარაგრაფის ხარვეზი ძირითადად გაკრიტიკებული იქნა

მანდატის მქონე პირებთან მიმართებაში,¹³ თუმცა, ბუნებრივია, ამას ასევე ზეგავლენა აქვს ქრთამის პოტენციური გადამხდელის სარკისებურ ქცევაზეც. უკანონო კორუფციული შეთანხმებისათვის (თანამდებობის პირის) სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი, როგორც წესი, არ განიხილება „პარტნიორის“ გარეშე. გსსკ-ის 108e-ე მუხლის პრევენციული ეფექტი მიზნად ისახავს, მოიცვას ორივე „პარტნიორის“ ქმედება, რაც ნათლად ჩანს მუხლის პირველი და მე-2 ნაწილების სარკისებური აგებულებით.

არსებული (გერმანული) სამართლებრივი მდგომარეობის მიხედვით, გსსკ-ის 108e-ე პარაგრაფის მე-2 პუნქტით გამოწვეული დაუსჯელობა, თავისთავად ქმედების ჩამდენი მენარმის მიმართაც ვრცელდება, რაც მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული გსსკ-ის 108e-ე პარაგრაფის შესაძლო რეფორმისას. თუმცა, (მენარმის) კორუფციული ქმედებები ხშირად უგულვებლყოფილია გსსკ-ის 108e-ე პარაგრაფის განხილვისას, რაც კიდევ ერთხელ აჩვენა „ნიღბების გარიგების“ გაშუქებამ. აქედან გამომდინარე, წინამდებარე სტატიაში ყურადღება გამახვილებულია სწორედ მენარმის ქმედებებზე.

კორუფციის შესახებ 2010 წლის მექრთამეობის შესახებ აქტის საფუძველზე (UKBA) 2011 წელს გატარდა ბრიტანული სისხლის სამართლის რეფორმა,¹⁴ რომლის მიზანი იყო მეტი ფოკუსირება მენარმის ქმედებაზე და (ასევე) კარგი კორპორაციული მმართველობის ხელშეწყობა კორუფციის შესახებ სისხლის სამართლის კანონის მეშვეობით.¹⁵ ამის გათვალისწინებით, ავტორს სურს „გარედან“ შეხედოს „ნიღბების გარიგების“ საქმეს და მენარმის ქმედებები შეაფასოს ბრიტანული სისხლის სამართლის თვალთახედვიდან. უცხო ქვეყნის სამართლებრივი სისტემის შესწავლა რომ საინტერესოა და აქედან მიღებული ცოდნა რომ ნაყოფიერად

⁸ გსსკ-ის 108e-ე პარაგრაფის ახალი ვერსია (ქრთამის აღება და მანდატის მქონე პირთა მოსყიდვა) 2014 წლის 23 აპრილის სისხლის სამართლის ცვლილების ორმოცდამეორე აქტით (BGBl. I გვ. 410).

⁹ ბერნდ ჰაინრიხი გერმანიის ბუნდესტაგში, იურიდიულ საკითხთა და მომხმარებელთა დაცვის კომიტეტი, 2014 წლის 17 თებერვლის სხდომა, Protokoll-Nr. 18/7 Anlage S. 47, 50.

¹⁰ Heinrich, Bernd, KriPoZ (Kriminalpolitische Zeitschrift) 2017, 4, 8.

¹¹ კოალიციური შეთანხმება „გაბედეთ მეტი პროგრესი – ალიანსი თავისუფლებისთვის, სამართლიანობისა და მდგრადობისათვის“ 2021, გვ. 9, უკვე შეიცავდა განცხადებას „ჩვენ უფრო ეფექტურს გავხდით დეპუტატების მიერ ქრთამის აღებისა და კორუფციულ დანაშაულთა შემადგენლობას.“; ამასთანავე, გერმანიის ფედერალური სასამართლოს გადაწყვეტილების გამოქვეყნების შემდეგ, შუქნიშნის კოალიციამ განაცხადა, რომ ამ მიმართულებით სწრაფად იმოქმედებს <https://www.lto.de/recht/hintergruende/h/abgeordnetenbestechung-bestechlichkeit-maskenaffaere-108e-stgb-mandat-reform-ausserparlamentarisch-korruption-vorteilsannahme/> (ბოლოს ნანახია: 19.09.2022).

¹² დაკავების შესახებ გადაწყვეტილება მოკლე დროში გაუქმდა.

¹³ იხ. Francuski, Ramona, HRRS (Onlinezeitschrift für Höchstrichterliche Rechtsprechung zum Strafrecht) 2014, 220, 222 ff.; Peters, Kristina, Korruption in Volksvertretungen. Eine Untersuchung zu ihrer strafrechtlichen Bekämpfung unter besonderer Berücksichtigung des § 108e StGB, 2016, გვ. 643 ff. დამატებითი მითითებებით.

¹⁴ Bribery Act 2010: Post Legislative Scrutiny Memorandum, გვ. 6 ff.

¹⁵ დეტალურად იხ. Engelhart, Marc, ZStW (Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft) 128 (2016), 882 ff., ასევე, Petzsche, Anneke, wistra (Zeitschrift für Wirtschafts- und Steuerstrafrecht) 2021, 135 ff.

შეიძლება იქნეს გამოყენებული, იუბილარი ქართველ კოლეგებთან ათწლეულობის განმავლობაში განგრძობადი თანამშრომლობით ამტკიცებს. ამ მხრივ, დიდ ბრიტანეთსა და საქართველოს შორის გარკვეული პარალელები არსებობს. ევროკავშირის პერსპექტივიდან, ორივე ქვეყანა ერთნაირად შორს არის ევროკავშირის ბირთვისგან, საქართველო უფრო მეტად მოძრაობს ევროკავშირისკენ, ხოლო დიდი ბრიტანეთი ამჟამად შორდება მას. იმედი მაქვს, „ნიღბების გარიგების“ საქმეზე მენარმის ქმედების შეფასების წინამდებარე სამართლებრივი შედარება და მისგან გამომდინარე რეფორმის შესახებ მოსაზრებები დაინტერესებს იუბილარს, რომელსაც სტატიის ავტორი გულითად მილოცვას უგზავნის.

II. გერმანიის ფედერალური სასამართლოს გადაწყვეტილება „ნიღბების გარიგების“ საქმეზე და გსსკ-ის 108e-ე პარაგრაფი

2022 წლის 5 ივლისს ე.წ. „ნიღბების გარიგების“ საქმეზე მიღებული გადაწყვეტილება შემდეგ (გამარტივებულად ჩამოყალიბებულ) ფაქტობრივ გარემოებებს ეფუძნება:¹⁶ 2020 წლის დასაწყისში, ორმა მენარმემ (L-მ და K-მ) შეიმუშავა გეგმა, დაეწყოთ Covid-19-ის პანდემიის შესაკავებლად დამცავი აღჭურვილობის იმპორტი აზიიდან, რათა მიეყიდათ ის ფედერალური და სახელმწიფო უწყებებისთვის მოგების მისაღებად. ისინი დაუკავშირდნენ მათთვის ნაცნობ პოლიტიკოსებს, გეორგ ნიუსლაინს და ალფრედ ზაუტერს, რათა ამ უკანასკნელთ, როგორც გერმანიის ბუნდესტაგისა და ბავარიის მიწის პარლამენტის წევრებს, საფასურის სანაცვლოდ გამოეყენებინათ თავიანთი ავტორიტეტი და გავლენა იმ მიზნით, რომ შესაბამის ფედერალურ ან სახელმწიფო ორგანოებს შეესყიდათ საქონელი L-ის კომპანიისგან ან მათთან დაკავშირებული სხვა კომპანიებისგან.

¹⁶ გერმანიის ფედერალური სასამართლოს გადაწყვეტილება მიღებულ იქნა პროკურატურის საჩივრის საფუძველზე. საჩივარი შეეხებოდა მიწის უმაღლესი სასამართლოს გადაწყვეტილებებს (OLG München – 7 StObWs 1-3/21, 6 St 4-5/21 (9) und 8 St 3/21, 8 St 4/21), რომლითაც გაუქმდა მაგისტრალი მოსამართლის მიერ მიღებული დაკავების განჩინება და რომელსაც საბოლოოდ ფედერალურმა სასამართლომაც ვერაფერი მოუხერხა.

ორივე დეპუტატი დათანხმდა შეთანხმებულ გეგმას და შემდგომში შუამავლობდნენ (განსაკუთრებით) დამცავი ნიღბების გაყიდვას სხვადასხვა ფედერალურ და სახელმწიფო სამინისტროებში გულუხვი საკომისიოს სანაცვლოდ. სხვადასხვა კომპანიების მეშვეობით L-მა 660,000 ევრო გადაუხადა შპს-ს, რომლის მმართველი დირექტორი არის ნიუსლაინი, ხოლო 1,2 მილიონ ევროზე მეტი გადაუხადა კომპანიას, რომელზეც არსებითი გავლენა აქვს ზაუტერს. გამოძიების შედეგად მოპოვებული მასალების საფუძველზე, გერმანიის ფედერალურმა სასამართლომ დაადგინა, რომ ორივე პირს, როგორც გერმანიის ბუნდესტაგისა და ბავარიის მიწის პარლამენტის წევრებს, საკუთარი ავტორიტეტი და გავლენა უნდა გამოეყენებინათ და გამოეყენეს კიდეც, რაც იმაში გამოიხატა, რომ, მათ შორის, სარგებლობდნენ საფოსტო ქალაქებს შესაბამისი ბლანკით, რომელზეც მითითებული იყო მათი მანდატის შესახებ და ასევე, ელექტრონული ფოსტაში იყენებდნენ ხელმოწერას, რომელშიც ასევე იყო მსგავსი მითითება.¹⁷ თუმცა, გერმანიის ფედერალური სასამართლოს განცხადებით, არცერთი მათგანი არ ასრულებდა მანდატს კანონის მნიშვნელობით,¹⁸ რაც იმას ნიშნავს, რომ მათი ქმედება დასჯადი არ არის.

გსსკ-ის 108e-ე პარაგრაფის თანახმად, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საფუძველია დამნაშავის ქმედება მანდატის განხორციელებისას. ამგვარად ნორმის შემადგენლობა განაპირობებს იმას, რომ მანდატის ფარგლებში საქმიანობა მოიცავს გავლენებს მხოლოდ პარლამენტში, მათ შორის, პლენარულ სხდომაზე, კომიტეტებსა ან მსგავს საპარლამენტო ერთეულებში და არ იქნებოდა ფუნქციური ნორმის ისე ფართოდ განმარტება, რომ მას ნებისმიერი კავშირი მოეცვა მანდატთან.¹⁹ დასაბუთებისას ფედერალური სასამართლო ეყრდნობა ნორმის განმარტების კლასიკურ მეთოდებს. სიტყვის მნიშვნელობა ვინაობა უნდა იყოს გაგებული, რადგან მანდატი, როგორც სამართლებრივი ტერმინი, ეხება საპარლამენტო საქმიანობას.²⁰ მათ შორის, საერთაშორისო კორუფციასთან ბრძოლის შესახებ კანონის მე-2 პარაგრაფის მე-2 ნაწილთან

¹⁷ BGH, Beschluss v. 05.07.2022 – StB 7-9/22, Rn. 22.

¹⁸ BGH, Beschluss v. 05.07.2022 – StB 7-9/22, Rn. 23.

¹⁹ BGH, Beschluss v. 05.07.2022 – StB 7-9/22, Rn. 24.

²⁰ BGH, Beschluss v. 05.07.2022 – StB 7-9/22, Rn. 28 ff.

და სხვა შესაბამისი სტანდარტებთან სისტემური შედარებაც მეტყველებს სწორედ ამგვარ გაგებაზე.²¹ ამასთანავე, ის შეესაბამება კანონმდებლის ისტორიულ ნებას.²² მიუხედავად იმისა, რომ 2014 წლის ახალ რეგულაციებში ასახვა პოვა საერთაშორისო სტანდარტებმა, გერმანია არ არის მიერთებული „ზეგავლენით ვაჭრობის“ იმ რეგულაციებს, რომლებიც მონესრიგებულია ევროპის საბჭოს კორუფციის შესახებ კონვენციის მე-12 მუხლით²³ და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის კორუფციის წინააღმდეგ კონვენციის მე-18 მუხლით²⁴. ეს განაპირობა იმან, რომ ევროპის საბჭოს კორუფციის შესახებ კონვენციის მე-12 მუხლის მიმართ გამოყენებულ იქნა ამავე კონვენციის 37-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დათქმა, ხოლო გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის კორუფციის წინააღმდეგ კონვენციის მე-18 მუხლი, მისი ფორმულირებიდან გამომდინარე, ისედაც არ არის სავალდებულო („ყოველი ხელშემკვრელი სახელმწიფო განიხილავს ...“). საბოლოო ჯამში, ზემოხსენებული გადაწყვეტილება ასევე შეესატყვისება ნორმის არსსა და მიზანს,²⁵ რომელიც გამომდინარეობს დაცული სამართლებრივი სიკეთისგან. ეს უკანასკნელი კი კანონის განმარტების მიხედვით არის „საპარლამენტო პროცესების ხელშეუხებლობის, მანდატების დამოუკიდებელი განხორციელებისა და პარლამენტის გადაწყვეტილებათა რელევანტურობის საჯარო ინტერესი“.²⁶

შესაბამისად, გერმანიის ფედერალური სასამართლო მივიდა დასკვნამდე, რომ, როგორც ორივე პოლიტიკოსის, ასევე მენარმე L-ის ქმედება, რომელსაც ერთადერთს შეეხო გადაწყვეტილების მიღებამდე მიმდინარე მთელი პროცესი,²⁷ არ არის

დასჯადი გსსკ-ის 108e-ე პარაგრაფის მიხედვით. თუმცა, სასამართლო მის მიერ გაკეთებულ საყურადღებო განმარტებას თან ურთავს შემდეგ შენიშვნებს: „საკანონმდებლო ორგანოს გადასაწყვეტია, სურს თუ არა და რა ფარგლებში გამოიყენოს სისხლის სამართლის კანონი კონკრეტული სამართლებრივი სიკეთის დასაცავად, რომლის დაცვასაც იგი არსებითად და აუცილებლად მიიჩნევს. ამის საპირისპიროდ, გერმანიის ფედერალური სასამართლო შეზღუდულია, შეცვალოს საკუთარი გადაწყვეტილება (...). ნორმის ფორმულირებიდან გამომდინარე, რომელიც გამოხატავს კანონმდებლის ცალსახა ნებას, რომ მანდატის მქონე პირის პარლამენტს მიღმა გავლენები არ იქნეს მოცული გსსკ-ის 108e-ე პარაგრაფით, გამოირიცხება ნორმის განსხვავებული განმარტება, მაშინაც კი, როდესაც შესაფასებელი ქმედება შესაძლოა ისეთივე დასჯადი ჩანდეს, როგორც კრიმინალიზებული ქმედება. თუ კანონმდებელი აღიარებს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დადგომისთვის ხელშემშლელ საკანონმდებლო ხარვეზს, მისი გადასაწყვეტია, სურს მისი უცვლელად დატოვება თუ ახლებურად მონესრიგება.“²⁸

ეს დასკვნა უტოლდება კრიმინალ-პოლიტიკურ მონოდებას, განსაკუთრებით იმის გათვალისწინებით, რომ ქმედება, რომელსაც საქმე ეფუძნება, „სისხლისსამართლებრივად დასჯადად“ აღიქმება. ამ ფონზე საინტერესოა ბრიტანული სისხლის სამართლის კორუფციული დანაშაულების შედარებითი სამართლებრივი მიმოხილვა.

III. „ნიღბების გარიგების“ საქმე ბრიტანული კორუფციული დანაშაულების ქრილში

წინამდებარე შედარებით-სამართლებრივი მოსაზრებები ფოკუსირებულია მენარმის ქმედებებზე და „ნიღბების გარიგების“ საქმეს აფასებს ბრიტანული სისხლის სამართლის კორუფციული დანაშაულების მიხედვით, გაერთიანებული სამეფოს 2010 წლის მექრთამეობის შესახებ აქტის²⁹ გათვალისწინებითა

²¹ BGH, Beschluss v. 05.07.2022 – StB 7-9/22, Rn. 37 ff.

²² BGH, Beschluss v. 05.07.2022 – StB 7-9/22, Rn. 46 ff.

²³ ევროსაბჭოს 1999 წლის 27 იანვრის კონვენცია კორუფციის შესახებ, N173.

²⁴ „კორუფციის წინააღმდეგ“ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის 2003 წლის 31 ოქტომბრის კონვენცია, A/58/422.

²⁵ BGH, Beschluss v. 05.07.2022 – StB 7-9/22, Rn. 62 ff.

²⁶ BT-Drucks. 18/476 გვ. 6.

²⁷ გერმანიის ფედერალური სასამართლოს გადაწყვეტილება მიღებულ იქნა პროკურატურის საჩივრის საფუძველზე, რომელიც შეეხებოდა L-ის დაკავების განჩინებას. K-სთან მიმართებით ამ პროცესში გადაწყვეტილება არ მიღებულა.

²⁸ BGH, Beschluss v. 05.07.2022 – StB 7-9/22, Rn. 71.

²⁹ „მექრთამეობის შესახებ“ აქტზე დეტალურად იხ. Yeoh, Pete, Journal of Financial Crime 19 (2012), 37–53; Bean, Bruce W./MacGuidwin, Emma H., Indiana International & Comparative Law Review 23 (2013), 63–110; Engelhart, Marc, ZStW (128) 2016, 882–930; Petzsche, Anneke, wis-

და იმ დაშვებით, რომ საქმეში მონაწილე საწარმო ბრიტანული სამართლის შესაბამისადაა დაფუძნებული, ხოლო მენარმე ბრიტანეთის მოქალაქეა.³⁰ ქმედებათა დასჯადობის თვალსაზრისით ერთმანეთისგან უნდა გაიმიჯნოს მენარმე სუბიექტის სახელით მოქმედი პირი და უშუალოდ საწარმო.

1. ინდივიდუალური პასუხისმგებლობა

მენარმე სუბიექტის სახელით მოქმედი პირის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის საკითხი გამომდინარეობს მექრთამეობის შესახებ აქტის პირველი მუხლიდან, რომელიც აქტიური მოსყიდვის შემთხვევებს ანესრიგებს, ასევე, მე-6 მუხლიდან, რომელიც უცხო ქვეყნის საჯარო მოხელის მოსყიდვას ითვალისწინებს. მე-6 პუნქტის მიხედვით, რომელიც კონკრეტულად შეესაბამება ჩვენს საქმეს, სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას დაექვემდებარება ნებისმიერი, ვინც ბიზნესის ან სხვა კომერციული უპირატესობის მისაღებად მოისყიდის უცხო ქვეყნის თანამდებობის პირს, მასზე ზემოქმედების განზრახვით, კანონმდებლობით ნებადართული გავლენის ფარგლებს მიღმა. ჩვენს ფიქციურ შემთხვევაში ნორმით გათვალისწინებული წინაპირობების უმეტესობა სახეზეა. გერმანიის ბუნდესტაგისა და ბავარიის მიწის პარლამენტის წევრები (ბრიტანული გადმოსახედიდან) უცხო ქვეყნის თანამდებობის პირები არიან,³¹ რაც მექრ-

tra 2021, 135–142; *Schalber, Robert*, Der UK Bribery Act und seine Bedeutung im Rahmen von Criminal Compliance, 2018; *Johnen, Sarah*, Die grenzüberschreitende Unternehmensstrafbarkeit des UK Bribery Act 2010, 2020.

³⁰ როგორც ჩანს, ბრიტანული სასამართლოების მიერ მსგავს საქმეებზე დღემდე არ არის გადაწყვეტილებები მიღებული. ვინაიდან კოვიდ პანდემიის პირველ დღეებში, ხელშეკრულებათა გაფორმებისას, მაღალი კორუფციული რისკების პარალელურად, არსებობდა გამჭვირვალობის ნაკლებობა და (როგორც მინიმუმ) მინიშნება ნეპოტიზმზე, სასამართლო განხილვები ჯერ კიდევ მოსალოდნელია (იხ. <https://www.nytimes.com/interactive/2020/12/17/world/europe/britain-covid-contracts.html> ბოლოს ნანახია: 29.08.2022); Transparency International UK, Track and Trace – Identifying corruption risks in UK public procurement for the Covid-19 pandemic, 2021.

³¹ გერმანული კანონმდებლობისგან განსხვავებით, მექრთამეობის შესახებ აქტი არ განასხვავებს საჯარო მოხელეებსა და მანდატის მქონე არჩეულ წარმომადგენლებს; მექრთამეობის ზოგადი დანაშაულების პირველ და მე-2 მუხლებში კი საჯარო მოხელეებისა და კერძო პირების

თამეობის შესახებ აქტის მე-6 პუნქტის³² წინაპირობაა. გავლენის მოხდენის მიზანი იყო კომერციული გარიგების – ნიღბებზე ნასყიდობის ხელშეკრულებების – დადება, რაც არ იყო ნებადართული საკითხის შეფასებისათვის რელევანტური გერმანული სამართლის მიხედვით. მიუხედავად იმისა, რომ გერმანიის ფედერალურმა სასამართლომ მიიჩნია, რომ ეს ქმედება არ იყო სისხლისსამართლებრივად დასჯადი. მექრთამეობის შესახებ აქტის მე-6 პუნქტის ფარგლებში ქმედების შეფასებისას, გასათვალისწინებელია, რომ აღნიშნული ქმედება ან ნებადართული ან მოთხოვნილი უნდა იყოს პოზიტიური სამართლის მიხედვით³³ (მექრთამეობის შესახებ აქტის მე-6 მუხლი, მე-3 პუნქტი, „b“ ქვეპუნქტი). თუ გერმანულ სასამართლო გადაწყვეტილებაში არსებითად მიჩნეულია მანდატის განხორციელება, ამისგან განსხვავებით მექრთამეობის შესახებ აქტის მე-6 მუხლის მიხედვით პასუხისმგებლობის დასადგომად ცალსახად საკმარისია თანამდებობის პირის მიერ მისი სტატუსის ნებისმიერი გამოყენება (მექრთამეობის შესახებ აქტის მე-6 მუხლი, მე-4 პუნქტი, „b“ ქვეპუნქტი).³⁴ ასევე (მექრთამეობის შესახებ აქტის 1-ლი და მე-2 მუხლებისგან განსხვავებით) არარელევანტურია, არის თუ არა თანამდებობის პირის განზრახი ქმედება თანამდებობის არასათანადო განხორციელება.³⁵ ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, მექრთამეობის შესახებ აქტის მე-6 მუხლის შესაბამისად, ბრიტანელი მენარმე „ნიღბების გარიგების“ საქმეში მიეცემა სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებაში უცხო ქვეყნის თანამდებობის პირის მოსყიდვისათვის.

ამ კონტექსტში გერმანული სამართლის აბსურდულობაზე მოკლედ უნდა მიეთითოს: საქმეში

განსხვავებაც არ ხდება, ნორმა თანაბრად ვრცელდება ორივე სტატუსის მქონე პირებზე.

³² მე-6 მუხლის მე-5 პუნქტი: „Foreign public official“ means an individual who- (a) holds a legislative, administrative or judicial position of any kind, whether appointed or elected, of a country or territory outside the United Kingdom (...).

³³ ან, საჭიროების შემთხვევაში, სასამართლოს გადაწყვეტილებით (მექრთამეობის შესახებ აქტის მე-6 მუხლის მე-7 პუნქტის „c“ ქვეპუნქტი).

³⁴ მე-6 მუხლის მე-4 პუნქტი: „References in this section to influencing F in F’s capacity as a foreign public official mean influencing F in the performance of F’s functions as such an official, which includes – (a)..., and (b) any use of F’s position as such an official, even if not within F’s authority.“

³⁵ ამ საკითხზე მოგვიანებით.

მონაწილე მენარმე რომ გერმანელი ყოფილიყო და იგივე ქმედება ბრიტანელი თანამდებობის პირების მიმართ განხორციელებინა, გერმანული სამართლის მიხედვით, ის სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობაში მიეცემოდა. თუმცა, ამ მაგალითში გსსკ-ის 108e-ე პარაგრაფის მეორე აბზაცისა და მესამე აბზაცის მე-6 ნაწილით ქმედების დასჯადობა გამოირიცხება. აქ რელევანტურია სპეციალური ნორმა დამხმარე სისხლის სამართლის სფეროდან, რომელიც საერთაშორისო სამართლებრივ სივრცეში მოსყიდვას ითვალისწინებს.³⁶ საერთაშორისო კორუფციასთან ბრძოლის შესახებ კანონის მე-2 პარაგრაფის მე-2 აბზაცი,³⁷ რომელიც საერთაშორისო ვალდებულებების შესრულებასა და 1997 წლის 17 დეკემბრის კონვენციის შესაბამისად, უცხო ქვეყნის თანამდებობის პირთა კომერციულ ტრანზაქციებში ჩართულობის წინააღმდეგ ბრძოლას ემსახურება, აწესებს მნიშვნელოვნად ფართო სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას. იგი ასევე მოიცავს მანდატის მფლობელის მიერ „მის მანდატთან ან მის მოვალეობებთან დაკავშირებულ მოქმედებას“.³⁸ შესაბამისად, ეს ნორმა სრულად ფარავს (დეპუტატის) თანამდებობის გამოყენებას.³⁹ ამასთანავე, სახეზეა დანაშაულის შემადგენლობის სხვა წინაპირობებიც.⁴⁰ ქმედება განსაკუთრებით მაშინ ექცევა „საერთაშორისო ბიზნესტრანზაქციების“ ფარგლებში, როდესაც საქმის შემადგენელი ფაქტებით ის საზღვრის კვეთას ან უცხო ქვეყანას უკავშირდება.⁴¹ ამ ფონზე გასათვალისწინებელია გსსკ-ის 108e-ე პარაგრაფის ახლებურად მოწესრიგება.

³⁶ დამხმარე ნორმების საფუძველზე სისხლის სამართლის კოდექსის დებულებათა ცვლილების პრობლემის შესახებ იხ.: *Heinrich, Bernd*, in *Gedächtnisschrift Rolf Keller*, 2003, გვ. 103 ff.

³⁷ კანონი „საერთაშორისო ბიზნეს გარიგებებში უცხო ქვეყნის საჯარო მოხელეების მოსყიდვის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ“ 1997 წლის 17 დეკემბრის კონვენციასთან დაკავშირებით.

³⁸ ამ სისტემის მოშლის შესახებ იხ.: *Francuski, Ramona*, HRRS 2014, 220, 224.

³⁹ *Francuski, Ramona*, HRRS 2014, 220, 230.

⁴⁰ ამ (ჰიპოთეტურ) შემთხვევაში გერმანული სისხლის სამართლის კანონის გამოყენების შესაძლებლობა გამომდინარეობს საერთაშორისო კორუფციასთან ბრძოლის შესახებ კანონის მე-2 პარაგრაფის მე-3 პუნქტიდან.

⁴¹ *Zieschang, Frank*, NJW (Neue Juristische Wochenschrift) 1999, 105, 107.

გარდა ამისა, გაერთიანებული სამეფოს მექრთამეობის შესახებ აქტის პირველი მუხლის შესაბამისად, აქტიური მექრთამეობა შესაძლოა სხვადასხვა შემადგენლობას მოიცავდეს: დანაშაულს სჩადის ის, ვინც მესამე პირს სთავაზობს, ჰპირდება ან აღუთქვამს ფინანსურ ან სხვაგვარ სარგებელს, რათა ეს უკანასკნელი დაიყოლოს, შესაბამისი ფუნქცია ან საქმიანობა არასათანადოდ განახორციელოს; ან ის, ვინც მესამე პირს დააჯილდოებს ამგვარი საქციელისთვის; ასევე ის, ვინც იცის ან ფიქრობს, რომ სარგებლის მიღება თავისთავად ნიშნავს შესაბამისი ფუნქციების ან საქმიანობის არასათანადოდ განხორციელებას. შესაბამისი ფუნქციები და საქმიანობა ფართოდ განიმარტება და მოიცავს თითოეულ საჯარო თუ სამეწარმეო ბუნების ფუნქციასა და აქტივობას, რომელთა მიმართაც არსებობს იმის მოლოდინი, რომ პირი მათ ერთგულად და პატიოსნად ან მიუკერძოებლად ასრულებს ან მოქმედებს ნდობის ფარგლებში; ამასთან, აუცილებელი არ არის, ეს ქმედება დიდი ბრიტანეთის ტერიტორიაზე განხორციელდეს ან რაიმე კავშირი ჰქონდეს დიდ ბრიტანეთთან (მექრთამეობის შესახებ აქტის მე-3 მუხლი). შესაბამისად, ეს განმარტება გერმანელი დეპუტატის მიერ მანდატის გამოყენების შემთხვევასაც მოიცავს.

გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს იმას, არის თუ არა ნიღბების შესყიდვის შესახებ მოლაპარაკებების წარმოება მაღალი საკომისიო ანაზღაურების სანაცვლოდ თანამდებობის არასათანადოდ გამოყენება. არასათანადო მოვალეობათა განხორციელება, როდესაც ქმედება შესრულებულია შესაბამისი მოლოდინების დარღვევით (მექრთამეობის შესახებ აქტის მე-4 მუხლი). დიდ ბრიტანეთში ამ ცნებაში იგულისხმება საშუალო ადამიანის გონივრული მოლოდინები და არა ქმედების ჩადენის კონკრეტულ ადგილზე არსებული მოლოდინები და ჩვეულებები. ამას მხოლოდ მაშინ ექნება მნიშვნელობა, თუ ასეთი საქმიანობა ადგილობრივი კანონმდებლობით ცალსახად ნებადართულია (მექრთამეობის შესახებ აქტის მე-5 მუხლი). გერმანიაში ამგვარი საქმიანობა ნებადართული არ არის. თუმცა ზუსტად როდის უნდა ვივარაუდოთ, ქმედება არასათანადოა თუ არა, არც მექრთამეობის შესახებ აქტი და არც მისი განმარტებები ბევრ მინიშნებას არ გვთავაზობენ. „სამართალდამცავი ორგანოების გზამკვლევის“ მიხედვით, ეს არის კითხვა, რომელსაც ნაფიცმა მსაჯულებმა უნდა უპასუხონ. ივარაუდება, რომ

ნაფიც მსაჯულებს შეუძლიათ, გადაწყვეტილება სიტყვების დამკვიდრებული მნიშვნელობის საფუძველზე მიიღონ, შემდგომი განმარტების საჭიროების გარეშე.⁴² საკანონმდებლო კომისიის თანახმად, „...სადავო მოლოდინი (...) არის ის, რომელიც, მოცემულ ვითარებაში, მორალური კეთილსინდისიერების მქონე პირებს ექნებოდათ.“⁴³ საკითხის შესაბამისი მოლოდინების საფუძველზე განმარტება, კონტურების არარსებობა და ის ღიაობა, რომელიც არასათანადო ქმედებას განსაზღვრავს და უჩვეულოა კონტინენტური ევროპის სამართლებრივი სივრცის იურისტიკისთვის, ნაფიც მსაჯულთა სისტემის მეშვეობითაა განპირობებული და დამკვიდრებული. კონკრეტულ საქმეზე ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს გადაწყვეტილების წინასწარ განჭვრეტის გარეშეც, ბევრი რამ მიუთითებს იმაზე, რომ მაღალი საკომისიო შემოსავლების სანაცვლოდ საკუთარი პოლიტიკური კავშირების გამოყენება ისეთ ვითარებაში, როგორც კოვიდ პანდემიის დასაწყისში დამცავ ალჭურვილობასთან მიმართებით არსებობდა, არ არის მორალურად კეთილსინდისიერი ადამიანის გონივრული მოლოდინი დეპუტატის ქმედების მიმართ. ამგვარად, არასათანადო საქმიანობის წინაპირობა დაკმაყოფილებულია.

ასევე, დაკმაყოფილებულია მექრთამეობის შესახებ აქტის პირველი და მე-6 მუხლებით გათვალისწინებული დასჯადობის წინაპირობებიც. გარდა ამისა, ჩვენს ფიქციურ საქმეზე რელევანტური იქნება სასჯელის ნორმებიც, ვინაიდან მექრთამეობის შესახებ აქტი ამ კუთხით ფართო მონესრულებას მოიცავს. მექრთამეობის შესახებ აქტის პირველი და მე-6 მუხლები გამოიყენება ექსტრატერიტორიულ შემთხვევებში, როდესაც შესაბამისი მოქმედება ან უმოქმედობა დიდ ბრიტანეთში დაიწყო ან როდესაც დამნაშავეს ახლო კავშირი აქვს დიდ ბრიტანეთთან (მექრთამეობის შესახებ აქტის მე-12 მუხლი). ასეთი კავშირი არსებობს, მაგალითად, თუ პირს აქვს ბრიტანეთის მოქალაქეობა ან ბრიტანეთში ბინადრობის უფლება (მექრთამეობის შესახებ აქტის მე-12 მუხლი, მე-4 ნაწილი, „ა“ და „გ“ ქვე-

პუნქტები). შესაბამისად, დასჯადობისათვის საკმარისი იქნებოდა: საკომისიო ბრიტანეთიდან რომ გადმორიცხულიყო; მოლაპარაკება მენარმესა და პოლიტიკოსებს შორის დიდ ბრიტანეთში რომ გამართულიყო, მათ შორის, ელექტრონული ფოსტის მეშვეობით; მენარმე ბრიტანელი რომ ყოფილიყო, ან ესარგებლა დიდ ბრიტანეთში ბინადრობის უფლებით.

2. სანარმოს პასუხისმგებლობა

გერმანიისგან განსხვავებით, დიდი ბრიტანეთი აღიარებს იურიდიული პირის დასჯადობას, შესაბამისად, ჰიპოთეტურ შემთხვევაში, დადგებოდა ნიღბების გამყიდველი იურიდიული პირის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა. დასჯადობა, უპირველეს ყოვლისა, განპირობებული იქნებოდა მექრთამეობის შესახებ აქტის პირველი და მე-6 მუხლებით, რადგან იურიდიული პირის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა შესაძლებელია დადგეს მხოლოდ ისეთი დანაშაულების შემთხვევაში, რომელთა ჩადენისთვისაც სასჯელის სახით განსაზღვრულია ფულადი სანქცია.⁴⁴ ამასთან, ე.წ. იდენტიფიკაციის პრინციპი გარკვეულ მოთხოვნებს აწესებს კომპანიისთვის მოქმედი პირისათვის პასუხისმგებლობის დაკისრებისთვის. კორუფციული დანაშაულის შემთხვევაში, მექრთამეობის აქტი შეიძლება უშუალოდ კომპანიას შეერაცხოს, თუ ქმედება განხორციელდა ფიზიკური პირის მიერ, რომელიც არის მთავარი გადაწყვეტილების მიმღები კომპანიაში (ორგანიზაციის მართვის გონება ან ნება).⁴⁵ აქედან გამომდინარე, დანაშაულებრივი ქმედება ჩადენილი უნდა იყოს კომპანიის (უმალლესი) თანამდებობის პირის მიერ მისი პასუხისმგებლობის სფეროს ფარგლებში.⁴⁶ საქმეში მოქმედი

⁴² იხ.: Bribery Act 2010: Joint Prosecution Guidance of The Director of the Serious Fraud Office and The Director of Public Prosecutions, <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/bribery-act-2010-joint-prosecution-guidance-director-serious-fraud-office-and> (ბოლოს ნანახია: 16.09.2022).

⁴³ Law Commission, Reforming Bribery, Law Com No 313, paragraph 3.176.

⁴⁴ კორუფციული დანაშაულების სფეროში იურიდიული პირის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობასთან დაკავშირებით იხ.: *Petzsche, Anneke, wistra* 2021, 135, 137.

⁴⁵ გარდა ამისა, მე-14 მუხლის მე-2 პუნქტი ითვალისწინებს როგორც კომპანიის, ასევე, ქმედების ჩამდენი პირის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის გაფართოებას ისეთ შემთხვევებზე, როდესაც დასტურდება, რომ დანაშაული ჩადენილია ხელმძღვანელი პირის ან ისეთი პირის ნებართვით ან თანხმობით, რომელიც ამტკიცებს, რომ ასეთი ფუნქცია აქვს.

⁴⁶ *Waltenberg, Kerstin, wistra* 2018, 191, 196. სუბექტური

მენარმის სტატუსის საბოლოოდ გამორკვევის გარეშე, მოცემულ შემთხვევაში ის იკავებდა მმართველ პოზიციას, შესაბამისად, შესაძლებელია, რომ მისი ქმედება იურიდიულ პირს შეერაცხოს. აქედან გამომდინარე, სახეზე იქნებოდა იურიდიული პირის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა აქტიური მოსყიდვისა და უცხო ქვეყნის თანამდებობის პირთა მოსყიდვისათვის.

გარდა ამისა, რელევანტურია პასუხისმგებლობის საკითხი მექრთამეობის შესახებ აქტის მე-7 მუხლით, რომელიც დასჯადად აცხადებს იურიდიული პირის უმოქმედობას მექრთამეობის აღკვეთისას.⁴⁷ ამ მუხლის მიხედვით, კომპანიას სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა ეკისრება, თუ მასთან ასოცირებული პირი მოისყიდის სხვა პირს კერძო ან საჯარო სფეროში და ის მოქმედებს კომპანიის სასარგებლოდ.⁴⁸ ვინაიდან მენარმე ფიზიკური პირი – როგორც ზემოთ იყო ნაჩვენები – მექრთამეობის შესახებ აქტის მე-6 და, შესაძლოა, 1-ლი მუხლით გათვალისწინებულ დასჯად ქმედებას სჩადის⁴⁹ და აშკარად მოქმედებს კომპანიის ინტერესებიდან გამომდინარე, რომელიც თავის მხრივ სარგებელს იღებს, როგორც ნიღბების შესახებ დადებული კონტრაქტის მხარე, ზემოხსენებული წინაპირობები ასევე დაკმაყოფილებულია.

შემადგენლობის (*mens rea*) წინაპირობების განხორციელებისათვის საჭირო „corporate mind“ ასევე ვრცელდება ამ პირზე.

⁴⁷ მე-7 მუხლი, მისი ფართო დიაპაზონის გამო, თავიდანვე საკამათო იყო, *Bean, Bruce W./MacGuidwin, Emma H., Indiana International & Comparative Law Review 23 (2013), 63, 85 ff.*; ასევე, იხ.: *Petzsche, Anneke, wistra 2021, 135, 137 ff.*

⁴⁸ ამგვარად, ნორმა კომპანიების მიმართ აწესებს ერთგვარ მკაცრ პასუხისმგებლობას, რადგან ის არ ითვალისწინებს იდენტიფიკაციის დოქტრინით გათვალისწინებულ (სუბიექტური) ანგარიშვალდებულების ჩვეულებრივ მოთხოვნებს (მათ შორის, ე.წ. „corporate mind“ პირის დადგენასაც), *Lord, Nicholas, Criminology & Criminal Justice 2014, 100, 105, 108 f.*; *Petzsche, Anneke, wistra 2021, 135, 138.* ზოგადად, მკაცრი პასუხისმგებლობის ნორმების პრობლემატიკის შესახებ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის ქრილში იხ.: *Gaede, Karsten, Fairness als Teilhabe, 2010, გვ. 230 ff.*

⁴⁹ არ არის აუცილებელი, რომ ქმედების ჩამდენი პირი იყოს გასამართლებელი მექრთამეობის შესახებ აქტის პირველი ან მე-6 მუხლით გათვალისწინებული ქმედებისთვის. საკმარისია, რომ მისი ქმედება აკმაყოფილებდეს სისხლის სამართლის ორი დანაშაულიდან ერთ-ერთის შემადგენლობას.

მენარმე ფიზიკური პირი ასევე უნდა იყოს „დაკავშირებული პირი“. მე-8 მუხლის თანახმად, ასეთად მიიჩნევა ის პირი, რომელიც მომსახურებას ასრულებს კომპანიისთვის ან მისი სახელით, რაც თითოეული გადამწყვეტი გარემოების გათვალისწინებით უნდა დადგინდეს. მექრთამეობის შესახებ აქტს სამაგალითოდ მოჰყავს, მათ შორის, რიგითი თანამშრომელი (რომლის მიმართაც არსებობს ვარაუდი, რომ მას შესაძლოა ჰქონდეს დაკავშირებული პირის სტატუსი).⁵⁰ იურიდიული პირის გადმოსახედიდან, საინტერესო უნდა იყოს ისიც, რომ კომპანიას შეუძლია სრულად გაიმართლოს თავი მექრთამეობის შესახებ აქტის მე-7 მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად,⁵¹ თუ დაამტკიცებს, რომ მან მიიღო შესაბამისი შესაბამისი ზომები დაკავშირებული პირების მიერ მოსყიდვის მსგავსი ქმედებების თავიდან ასაცილებლად. თუმცა, მოცემულ შემთხვევაში ეს არ არის რელევანტური.

ბრიტანული კანონი შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ასევე კომპანიის ქმედებებთან დაკავშირებით. მექრთამეობის შესახებ აქტის მე-12 მუხლით გათვალისწინებული ზემოთ აღწერილი პრინციპები უშუალოდ კომპანიასაც მიესადაგება. გარდა ამისა, სახეზეა მჭიდრო კავშირი ბრიტანული სამართლის შესაბამისად დაფუძნებულ იურიდიულ პირებთანაც (მექრთამეობის შესახებ აქტის მე-12 მუხლის მე-4 პუნქტის „g“ ქვეპუნქტი). მექრთამეობის შესახებ აქტის მე-7 მუხლის გამოსაყენებლად ისიც კმარა, რომ, რაიმე განსაკუთრებული კავშირის გარეშე, კომპანია დიდ ბრიტანეთის ტერიტორიაზე ახორციელებდეს საქმიანობას (*carries on a business in any part of the United Kingdom*), მე-7 მუხლის მე-5 ნაწილის „b“ და „d“ ქვეპუნქტები.⁵²

ყოველივე ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, ნიღბების გარიგების ფარგლებში, კომპანიის მიერ განხორციელებული ქმედებები სრულად მოექცეოდა სასჯელის ქვეშ მექრთამეობის შესახებ ბრიტანული აქტის შესაბამისად. სისხლისსამართ-

⁵⁰ ამ ნორმით მოცული ადამიანთა ჯგუფი მნიშვნელოვნად აღემატება იდენტიფიკაციის დოქტრინით მოცულ (ნამყვანი) თანამდებობის პირთა ჯგუფს.

⁵¹ სამართლებრივ ფორმულირებაში განსაზღვრულია ინტერესების დაცვის ერთგვარი ფორმაც, დეტალურად იხ.: *Safferling, Christoph, Vorsatz und Schuld, 2008, გვ. 295; Engelhart, Marc, ZStW 128 (2016), 882, 904.*

⁵² მე-7 მუხლით მოცული ფართო სფეროს შესახებ იხ.: *Petzsche, Anneke, wistra 2021, 135, 138 f.*

ლებრივი პასუხისმგებლობა დაეკისრებოდა როგორც კომპანიის სახელით მოქმედ ფიზიკურ პირს, ასევე უშუალოდ მენარმე იურიდიულ პირსაც.

IV. მოსაზრებები რეფორმის შესახებ

მექრთამეობის შესახებ გაერთიანებული სამეფოს მიერ მიღებული აქტის შედარებით-სამართლებრივი მიმოხილვა ნაყოფიერი აღმოჩნდა და შესაძლოა, კრიმინალ-პოლიტიკურ შთაგონებადაც იქცეს სისხლის სამართლის პოლიტიკის რეფორმისთვის. გერმანელმა კანონმდებელმა უნდა აღიაროს კანონის ხარვეზი, რომელიც გამორიცხავს პასუხისმგებლობის დაკისრებას ნიღბების გარიგების მონაწილეთა მიერ განხორციელებული ქმედებების გამო, რომლებიც – როგორც გერმანიის ფედერალურმა სასამართლომ აღნიშნა – დანაშაულად აღიქმება⁵³ და როგორც გამოცხადებულია, უნდა დაიწყოს არჩეულ თანამდებობის პირთა მოსყიდვასთან დაკავშირებული ნორმების რეფორმა. ბუნებრივია, ბრიტანული ნორმები არ არის შემოთავაზებული, როგორც მოდელი, რომელიც ერთი ერთში უნდა ქნას გაზიარებული. კერძო და საჯარო პირების მიმართ ერთგვაროვანი მიდგომა (როგორც ეს გათვალისწინებულია მექრთამეობის შესახებ აქტის პირველი და მეორე მუხლებით) ეწინააღმდეგება გერმანიის ძირითადი კანონის 38-ე პარაგრაფით დადგენილ სპეციალურ დანაშაულს არჩეული წარმომადგენლების შესახებ.⁵⁴ ასევე, არ არის გონივრული ისეთი სამართლებრივი ტერმინის გაზიარება, როგორიცაა „არასათანადო შესრულება“, რომლის შეფასების თავისებურებებიც გარკვეულ მოლოდინებსა და ნაფიც მსაჯულთა სისტემასთანაა კავშირში. თუმცა, კორუფციული დანაშაულების მომწესრიგებელი ბრიტანული ნორმების შეფასება, შესაძლოა, სასარგებლო იყოს გერმანიის კანონმდებლობაში ზოგადი ხარვეზების გამოსავლენად. არსებული ხარვეზები გამოიკვეთება, თუ შედარებისთვის სტანდარტად მივიჩნევთ ბრიტანულ სამართალს, რომელშიც ქმედებათა ფართო სპექტრია კრიმინალიზებული. გარდა ამისა, გამოჩნდება, რომ ეროვ-

ნული წარმომადგენლობითი ორგანოს დეპუტატისა და უცხო ქვეყნის დეპუტატის მოსყიდვის მიმართ (უმეტესწილად) ერთგვაროვანი მიდგომა საკვებით გონივრულია (როგორც ეს მექრთამეობის შესახებ აქტის პირველი და მე-6 მუხლებითაა გათვალისწინებული).

ამგვარად, გერმანიის ფედერალური სასამართლოს მიერ ნიღბების გარიგების საქმეზე გამოტანილი გადაწყვეტილების შესაბამისად გსსკ-ის 108e-ე პარაგრაფის რეფორმა ამ თვალსაზრისიდან გონივრული ჩანს. თუმცა, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის გაფართოება სიფრთხილით უნდა მოხდეს. საყურადღებოა იუბილარის გაფრთხილებაც, რომელმაც 108e-ე პარაგრაფის ბოროტად გამოყენების აღბათობასა და იმ საფრთხეზე მიუთითა, რომელიც პირის თავისუფალ მანდატს შეიძლება შეექმნას, თუ ნორმის ფორმულირება ძალიან ფართო იქნება.⁵⁵ სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის ფარგლების გაფართოება, სულ ცოტა, მანდატთან დაკავშირებულ საქმიანობასთან მაინც უნდა იყოს დაკავშირებული (როგორც მექრთამეობის შესახებ აქტის პირველი და მე-6 მუხლები, ასევე, საერთაშორისო კორუფციასთან ბრძოლის შესახებ კანონის მე-2 პარაგრაფის მე-2 ნაწილი). ეს შესაძლებელი იქნებოდა, თუ ნორმაში არსებულ წინაპირობას „მანდატის განხორციელების დროს“ დაემატებოდა შემდეგი ალტერნატივა – „ან მანდატის გამოყენებით“. თუ ნორმაში დარჩება მისი ფარგლების შემომსაზღვრელი ისეთი კრიტერიუმები, როგორიცაა „არამართლზომიერი უპირატესობა“, „დავალებით ან მითითებით“, ეს საკმარისი იქნება ნორმის ბოროტად გამოყენების აღბათობის ანგარიშგასაწევად. მითუმეტეს, ნათლად იკვეთება, რომ 2014 წელს ნორმის შემადგენლობის გაფართოების შემდგომ, არ ყოფილა მისი პოლიტიკური მიზნით ბოროტად გამოყენების შემთხვევების რიცხვის მნიშვნელოვანი ზრდა.

გარდა ამისა, წინამდებარე შემთხვევა იმასაც ადასტურებს, რომ დეპუტატის მოსყიდვის შემთხვევებზე დისკუსიაში უყურადღებოდ არ უნდა დარჩნენ (გარიგების) პარტნიორი პირები. ამ საკითხის

⁵³ BGH, Beschluss v. 05.07.2022 – StB 7-9/22, Rn. 71.

⁵⁴ საჯარო მოხელეებისა და მანდატის მქონე არჩეული პირების მიმართ თანაბარი მიდგომის საპირისპიროდ იხ: *Heinrich, Bernd*, ZIS 2016, 382, 394.

⁵⁵ ბერნდ ჰაინრიხი გერმანიის ბუნდესტაგში, იურიდიულ საკითხთა და მომხმარებელთა დაცვის კომიტეტი, 2014 წლის 17 თებერვლის სხდომა, Protokoll-Nr. 18/7 Anlage გვ. 47, 48; განცხადებების მოსმენა, 17.12.2012 – დეპუტატის მოსყიდვის დანაშაულის შემადგენლობის ახლებური მოწესრიგება, დანართი გვ. 87.

ადეკვატური მოწესრიგება სისხლის სამართლის კანონის პრევენციული ფუნქციისათვის გადამწყვეტ როლს თამაშობს. თუ არავინ იქნება, ვინც დეპუტატს კონკრეტული ქმედების სანაცვლოდ შესთავაზებს, დაჰპირდება ან აღუთქვამს რაიმე სარგებელს, ან თუ ამგვარი პირების რაოდენობა შემცირდება, ეს (სარკისებურად) აღმოფხვრის ან შეამცირებს დეპუტატების სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობის შემთხვევებსაც. აქაც იურიდიული პირის სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის საკითხის ბრიტანული გადანყვეტა, რა თქმა უნდა, არ არის სავალდებულო. ამ ფონზე, მიზანშეწონილია, გერმანიაში გადაიხედოს იურიდიული პირების სანქციების კანონის შეწყვეტილი რეფორმის საკითხი.

V. დასკვნა

გერმანიის ფედერალური სასამართლოს 2022 წლის ივლისის გადანყვეტილებამ ნათლად გამოაჩინა ის ხარვეზი, რაც სისხლის სამართლის კანონში არსებობს დეპუტატის მოსყიდვის ნორმასთან დაკავშირებით. სასამართლოს მოსაზრებები უთანაბრდებოდა კრიმინალ-პოლიტიკური რეფორმისკენ მოწოდებას, რაც გაიზიარა სახელისუფლებო კოალიციამ და მოამზადა უფრო ქმედითი ჩანაწერი. კორუფციის შესახებ ბრიტანული სისხლის სამართლის შედარებითი ხედვა შესაძლოა, ასევე, ნაყოფიერი გამოდგეს მიმდინარე რეფორმის განხილვისას. ბრიტანული სისხლის სამართლის პასუხი კითხვაზე „ქრთამის აღება თუ არა?“ ნიღბების გარიგების ქრილში გვთავაზობს კრიმინალ-პოლიტიკურ შთაგონებას.